

կանապէս գիտէ գնահատել իւր անցեալի փառաւոր յիշատակները:

Ի.

ՀԱՅ ԱՇԱԿԵՐՏԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ 400-ԱՄԵՆԱԿԻ ԱՌԹԻԻ

Բազմիցս ինքս ուզեցել եմ այս նոյն խընդրի մասին գրել, բայց յարմար առիթ չեմ ունեցել: Այսօր ես սախալուած եմ գրել և տպագրութեան 400-ամեակը տօնող յանձնաժողովի ուշադրութիւնը հրաւիրել: Առաջարկն արաւ իմ գիմնազիտնի երկրորդ դասարանի 11 տարեկան աշակերտը շատ կարճ ու ազդու կերպով, այնքան սրտալի, որ անմիջապէս տուն վերադառնալով խօսք տուի գրել այդ մասին: Հայոց լեզուից եմ պարագլում, աշակերտս ուսնախօս է, կարդում էր Ղ. Աղայիանի Մայրենի լեզուի դասագիրքը: Կարգալիս կանգ առաւ յանկարծ և ինչ որ բաղաձայնների կուտակումն արտասանեց, հարցրի ի՞նչ եղաւ և նայեցի տեսայ, որ ա տառի տեղ ա է տպագրուած, երեխան կարդում է ուղիղ, ոչինչ միտք չի դուրս գալի. երբ ուղղիցի սանս ասաց—Այս ինչիցն է, որ հայերէն գրքերում յաճախ տպագրական սխալներ են պատահում, կարծես ուսուսաց Լուբօշնի գրքոյիները լինին, ուր ԱՅՆՈ գրւում է e-ով: Ի՞նչ ասէի. իրօք ամաչեցի այդ անմեղ մանկան տառջ, որը այնքան սրամիտ, այնքան տեղին նկատողութիւն արաւ: Ձգայի, ուր հայ աշակերտի բողոքը և տեղին էր և իրաւացի. խօսք տուի միայն այդ մասին հոգալ. և անս հայ տպագրութեան 400-ամեակի նախօրեակին կարծում եմ ամենից աւելի յարմար է այս մասին հոգալ:

Բացի այն, որ մեր մամուլում տպագրական բազմաթիւ սխալներ են պատահում, բացի այն, որ ընթերցանութեան գրքերում վրիպակներ կան միշտ, նոյնիսկ դասագրքերը զեղծ չեն այդ ցաւոտ երևոյթից, իսկ մանուկ սերունդը այնքան ձեռնահաս չէ, որ կարողանայ ուղիղն ըմբռնել մտքից: Նա բառերի պաշար չունի և սխալ տպագրուած բառը նրա համար միտք ունի. նա ուզում է այդ սխալ բառն էլ սովորել հէնց այդպէս, ինչպէս գրուած է:

Եթէ մասամբ մեղաւորը գրաշարն ու սրբագրիչն են, որ անտոյթ են լինում և խիստ հակողութիւն չեն ունենում, աւելի կարևորը իմ կարծիքով մեր տպագրական

մնացութիւնն է, որ յատկապէս դասագրքերումն է երևում իւր մոլորեցնող կողմերով:

Ճշմարիտ է, հայ տպագրութիւնը արդէն բոլորում է իւր գոյութեան 400 տարին, բայց տպագրական արուեստը մեղանում բաւական ետ է մնացել, եթէ համեմատելու լինենք Եւրոպական ազգերի տպագրական արուեստի հետ: Յատկապէս մեր տառերը հիմնական մշակման չեն ենթարկուել և շատ շատերը ընթերցողներից մոլորութեան մէջ են ընկնում տ. ա. գ. գ. շ. չ. և այլ տառերի խիստ նման լինելուց: Մի երկու անգամ փորձ է կղել տառերը ձևը փոխելու, բայց անյաջող կարևոր է, որ այդ խնդիրը ուշադրութեան առնուի և հայերէն տառերի համար որոշուի կանոնաւոր, պարզ ձևեր: Գեղեցիկ տպագրութիւնը և հաճելի է կարգալ և ուղիղ ընթերցանութեան, մտքի ճշգրիտ իւրացման է նպաստում. մինչդեռ մեղանում, յատկապէս Կովկասահայերիս մէջ գեղեցիկ տպագրութիւնը գրեթէ բացակայում է: Աւելորդ է խօսել առհասարակ տպագրական արուեստի կատարելագործման նշանակութեան մասին. ես միայն ուզում եմ յօրեկեանը տօնող յանձնաժողովի ուշադրութիւնը հրաւիրել այդ խիստ կարևոր խնդրի վրայ:

Հայ աշակերտը ամենից աւելի իրաւունք ու պահանջ ունի մեղանից մաքուր, սիրուն տպուած դասագրքեր պահանջելու, որովհետև նա տարիներ շարունակ միայն գրքի հետ գործ ունի և այն էլ այնպիսի գրքի, որի ամեն մի խօսքը սովորելու է, հասկանալու, որին իր ձեռքում է պահում ամբողջ տարի, եթէ ոչ աւելին:

Հայ աշակերտը պահանջում է տպագրական արուեստի կատարելագործում և յանձնաժողովը պէտք է որոշէ՝ ունենալ յատուկ նկարիչներ հայերէն գեղեցիկ, մաքուր և որոշ տառեր նկարելու, մայտերը պատրաստել տայ և այդ տառերով տպագրել աւլ օրինակելի գրքեր: Աշակերտը հայ տպագրութեան զարգացման ամենանախանձախնդիր և անկեղծ շահագրգռուած անձն է. միաժամանակ և մեր տպագրայ զարգացման հիմնաքարը:

Տանք ուրիմն նրա պահանջին բաւարարութիւն հայ տպագրութեան 400-ամեակի մեծ տօնի առթիւ հայերէն գեղեցիկ տառեր պատրաստելով. անս այն տառջարիլը, որ հայ մանուկն անում է իւր թօթովախօս քերնով, մաքուր հոգով:

Pessimist

1182-66